

۴۲۹۹.

به نام خدا

اقدامات شورای امنیت در تأمین ضمانت اجرا در حقوق بین الملل

۱۳۸۱ / ۱۰ / ۲۸

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
تعمیرات

به وسیله ی:

قائم ابراهیمی

پایان نامه

ارائه شده به معاونت تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از
فعالیت های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی:

حقوق بین الملل

از دانشگاه شیراز

شیراز
۱۳۸۱

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان نامه با درجه بسیار خوب

دکتر نادر مردانی استادیار دانشکده حقوق (رئیس کمیته)

دکتر محمد امامی دانشیار دانشکده حقوق

دکتر بهرام اخون کاظمی استادیار دانشکده حقوق

مهرماه ۱۳۸۱

۴۲۹۹۰

تقدیم:

به پدر گرامی و مادر مهربانم؛

به همه افرادی که به حفظ صلح و امنیت بین المللی می اندیشند؛

و به همه صاحب نظرانی که عمر خویش را وقف ارتقای دانش حقوق

بین الملل و قانونمند نمودن جامعه بین المللی و روابط بین الملل

می نمایند.

سپاسگزارى

با سپاس از خداوند منان كه حقير را هميشه مورد الطاف الهى خویش قرار مى دهد و تمامى توفیقات و موفقیتهاى خویش را مدیون او مى دانم. اکنون كه در آستانه فارغ التحصیلی هستم بر خود واجب مى دانم كه از همه اساتید و بزرگوارانى كه در محضر ایشان تلمذ نموده ام، به ویژه جناب آقای دكتر نادر مردانى استاد محترم راهنما و آقایان دكتر محمد امامى و دكتر بهرام اخوان كاظمى به عنوان اساتید مشاور كه با راهنماییها و رهنمودهاى ارزنده خویش، مرا در انجام این پژوهش یاری نمودند، همچنین از جناب آقای دكتر ناصر فرشادگهر كه خالصانه مرا یاری و راهنمایی کرده و در این راه از هیچ كوششى دریغ نفرمودند و از همه كارمندان آموزش دانشكده حقوق به ویژه جناب آقای عبدالهیان و جناب آقای مزارعى و كارمندان كتابخانه دانشكده بخصوص جناب آقای قنبرى نهایت تشكر و قدردانى را مى نمایم و توفیقات روز افزون اساتید محترم دانشكده را از ایزد منان خواهانم.

چکیده

اقدامات شورای امنیت در تأمین ضمانت اجرا در حقوق بین الملل

به وسیله ی قائم ابراهیمی

این پژوهش در بین انواع ضمانت اجرای بین المللی و ضمانت اجرای منشور، فقط ضمانت اجرای فصل هفتم منشور را مورد بررسی قرار می دهد. فصل هفتم منشور ملل متحد «اقدام در مورد تهدید بر صلح، نقض صلح و اعمال تجاوز» است. در واقع، مواد فصل هفتم منشور، اقداماتی را که شورای امنیت می تواند هنگام تهدید بر صلح، نقض صلح و اعمال تجاوز انجام دهد بیان می کند. نگارنده در پی تبیین و تحلیل حقوقی چگونگی به کارگیری اقدامات مندرج در فصل هفتم منشور و بررسی موانع و مشکلات شورای امنیت و چالشهای فرا روی این دسته از ضمانت اجراهاست.

این تحقیق شامل شش فصل جداگانه و یک نتیجه گیری است. فصل اول و دوم به کلیات و تعریف و تبیین مفاهیم اختصاص داده شده است. فصل سوم حدود صلاحیت شورای امنیت در اجرای فصل هفتم منشور و موانع و مشکلات آن را مورد بررسی قرار می دهد. فصل چهارم و پنجم مراحل اقدام شورای امنیت در چارچوب فصل هفتم منشور را به دو مرحله تقسیم نموده است: ۱- مرحله تشخیص یا صلاحیت احراز (ماده ۳۹ منشور) ۲- مرحله اقدام یا صلاحیت اقدام که به دو دسته اقدامات سیاسی اقتصادی (ماده ۴۱ منشور) و اقدامات نظامی (ماده ۴۲ منشور) تقسیم می شود. فصل ششم به تجزیه و تحلیل حقوقی اقدامات شورای امنیت در دهه گذشته می پردازد و در پایان، نتیجه گیری، راهکارها و پیشنهاداتی در خصوص اجرای بهتر فصل هفتم منشور و ضمانت اجرا در حقوق بین الملل ارائه گردیده است.

به نظر می‌رسد که اقدامات شورای امنیت در تأمین ضمانت اجرا بر اساس فصل هفتم منشور با دشواریهای همراه است. از یک طرف ساختار شورای امنیت و مواد فصل هفتم منشور پاسخگوی تحولات جدید نیست و از طرف دیگر شورا ناچار است با همین ساختار و مواد قانونی به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی بپردازد. لذا شورای امنیت دست به اقداماتی زده است که صلاحیت آن مورد تردید و قابل تأمل است. به عبارت دیگر قدرتهای بزرگ ترجیح می‌دهند که با حفظ مقررات فعلی منشور، مسایل جدید بین‌المللی را حل و فصل نمایند. اما با این نحوه اجرای قانون ممکن است اقداماتی صورت بگیرد که مخالف منشور و اراده تدوین‌کنندگان آن است. لذا بهترین راه حل این است که با تلاش مستمر کشورهای کوچک و متوسط، منشور به گونه‌ای اصلاح شود که هم شورای امنیت بتواند مسایل جدید بین‌المللی را حل و فصل نماید و هم اقدامات شورا قانونی باشد. از اینرو همبستگی و اتحاد کشورهای کوچک و متوسط برای اصلاح ساختار شورا و همچنین انعقاد معاهدات جدید برای قانونمند کردن روابط بین‌المللی و تأسیس نهادهای جدید ضروری است، اما باید توجه داشت که مشکلات ساختاری شورای امنیت ناشی از ساختار جامعه بین‌المللی است.

فصل اول

کلیات

چکیده

اقدامات شورای امنیت در تأمین ضمانت اجرا در حقوق بین الملل

به وسیله ی
قائم ابراهیمی

این پژوهش در بین انواع ضمانت اجرای بین المللی و ضمانت اجرای منشور، فقط ضمانت اجرای فصل هفتم منشور را مورد بررسی قرار می دهد. فصل هفتم منشور ملل متحد «اقدام در مورد تهدید بر صلح، نقض صلح و اعمال تجاوز» است. در واقع، مواد فصل هفتم منشور، اقداماتی را که شورای امنیت می تواند هنگام تهدید بر صلح، نقض صلح و اعمال تجاوز انجام دهد بیان می کند. نگارنده در پی تبیین و تحلیل حقوقی چگونگی به کارگیری اقدامات مندرج در فصل هفتم منشور و بررسی موانع و مشکلات شورای امنیت و چالشهای فرا روی این دسته از ضمانت اجراهاست.

این تحقیق شامل شش فصل جداگانه و یک نتیجه گیری است. فصل اول و دوم به کلیات و تعریف و تبیین مفاهیم اختصاص داده شده است. فصل سوم حدود صلاحیت شورای امنیت در اجرای فصل هفتم منشور و موانع و مشکلات آن را مورد بررسی قرار می دهد. فصل چهارم و پنجم مراحل اقدام شورای امنیت در چارچوب فصل هفتم منشور را به دو مرحله تقسیم نموده است: ۱- مرحله تشخیص یا صلاحیت احراز (ماده ۳۹ منشور) ۲- مرحله اقدام یا صلاحیت اقدام که به دو دسته اقدامات سیاسی اقتصادی (ماده ۴۱ منشور) و اقدامات نظامی (ماده ۴۲ منشور) تقسیم می شود. فصل ششم به تجزیه و تحلیل حقوقی اقدامات شورای امنیت در دهه گذشته می پردازد و در پایان، نتیجه گیری، راهکارها و پیشنهاداتی در خصوص اجرای بهتر فصل هفتم منشور و ضمانت اجرا در حقوق بین الملل ارائه گردیده است.

به نظر می‌رسد که اقدامات شورای امنیت در تأمین ضمانت اجرا بر اساس فصل هفتم منشور با دشواریهای همراه است. از یک طرف ساختار شورای امنیت و مواد فصل هفتم منشور پاسخگوی تحولات جدید نیست و از طرف دیگر شورا ناچار است با همین ساختار و مواد قانونی به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی بپردازد. لذا شورای امنیت دست به اقداماتی زده است که صلاحیت آن مورد تردید و قابل تأمل است. به عبارت دیگر قدرتهای بزرگ ترجیح می‌دهند که با حفظ مقررات فعلی منشور، مسایل جدید بین‌المللی را حل و فصل نمایند. اما با این نحوه اجرای قانون ممکن است اقداماتی صورت بگیرد که مخالف منشور و اراده تدوین‌کنندگان آن است. لذا بهترین راه حل این است که با تلاش مستمر کشورهای کوچک و متوسط، منشور به گونه‌ای اصلاح شود که هم شورای امنیت بتواند مسایل جدید بین‌المللی را حل و فصل نماید و هم اقدامات شورا قانونی باشد. از اینرو همبستگی و اتحاد کشورهای کوچک و متوسط برای اصلاح ساختار شورا و همچنین انعقاد معاهدات جدید برای قانونمند کردن روابط بین‌المللی و تأسیس نهادهای جدید ضروری است، اما باید توجه داشت که مشکلات ساختاری شورای امنیت ناشی از ساختار جامعه بین‌المللی است.

وزارت امور خارجه
تهران

فهرست اختصاری مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات
۹	فصل دوم: تعریف و تبیین واژه ها و مفاهیم
	فصل سوم: حدود صلاحیت شورای امنیت در اجرای فصل هفتم منشور
۲۷	و بررسی موانع و مشکلات شورا
	بخش اول: حدود صلاحیت شورای امنیت در اجرای
۲۸	فصل هفتم منشور
۳۳	بخش دوم: موانع و مشکلات شورای امنیت
	فصل چهارم: تبیین و تحلیل حقوقی صلاحیت احراز یا مرحله تشخیص
۸۰	شورای امنیت
۸۱	بخش اول: نقد و تجزیه و تحلیل ماده ۳۹ منشور ملل متحد
	بخش دوم: نحوه احراز وجود هر گونه تهدید علیه صلح، نقض صلح
۸۴	و اقدام به تجاوز
	بخش سوم: اقدامات موقتی طبق ماده ۴۰ منشور ملل متحد
۱۱۰	در صورت لزوم

عنوان

صفحه

فصل پنجم: تجزیه و تحلیل حقوقی صلاحیت اقدام یا مرحله اقدام اجرایی	
شورای امنیت	۱۱۷
بخش اول: اقدامات قهری غیر نظامی بر اساس ماده ۴۱	
منشور ملل متحد.....	۱۱۸
بخش دوم: اعمال ضمانت اجراهای نظامی بر اساس ماده ۴۲	
منشور ملل متحد.....	۱۵۶
فصل ششم: تجزیه و تحلیل حقوقی تحول در اقدامات شورای امنیت در	
دهه گذشته	۱۶۵
بخش اول: تصمیمات و اقدامات شبه قضایی	۱۶۷
بخش دوم: تصمیمات و اقدامات شبه تقنینی	۱۸۱
نتیجه گیری و پیشنهاد	۱۹۱
فهرست منابع	۲۰۴
ضمیمه:	۲۱۷

چکیده و صفحه عنوان انگلیسی

فهرست تفصیلی مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات
۲	مقدمه
۴	پیشینه پژوهش
۵	سؤالات
۶	فرضیه
۶	هدف
۷	روش تحقیق
۷	محدوده زمانی و مکانی
۸	سازماندهی پژوهش
۹	فصل دوم: تعریف و تبیین واژه ها و مفاهیم
۱۰	بخش اول: شورای امنیت
۱۱	بخش دوم: وتو
۱۲	بخش سوم: مفهوم لغوی ضمانت اجرا
۱۵	بخش چهارم: ضمانت اجرا در حقوق بین الملل
۲۲	بخش پنجم: پیدایش سازمان ملل متحد
۲۵	بخش ششم: منشور ملل متحد

فصل سوم: حدود صلاحیت شورای امنیت در اجرای فصل هفتم

و موانع و مشکلات شورا ۲۷

بخش اول: حدود صلاحیت شورای امنیت در اجرای فصل هفتم منشور..... ۲۸

گفتار اول: تفسیر موسع از صلاحیت شورای امنیت (صلاحیت نامحدود

شورا ۲۸

گفتار دوم: تفسیر مضیق از صلاحیت شورای امنیت

(صلاحیت محدود) ۳۰

مبحث اول) محدودیت شکلی ۳۰

مبحث دوم) محدودیت ماهوی ۳۲

بخش دوم: موانع و مشکلات شورای امنیت..... ۳۳

گفتار اول: ساختار و ترکیب شورای امنیت ۳۳

گفتار دوم: رأی گیری در شورای امنیت و تجزیه و تحلیل

حق وتو ۴۳

مبحث اول) نحوه رأی گیری در شورای امنیت..... ۴۳

مبحث دوم) فلسفه واگذاری حق وتو به اعضای دایم ۴۵

مبحث سوم) دیدگاه مخالفان حق وتو ۴۷

مبحث چهارم) دیدگاه موافقان حق وتو ۴۸

مبحث پنجم) موضع کشورها در مورد حق وتو ۴۹

گفتار سوم: ارزیابی نهایی و ارائه راه حل در مورد اعضای شورای امنیت و	
حق وتو	۵۰
گفتار چهارم: سیستم امنیت دسته جمعی	۵۲
مبحث اول) مفهوم امنیت دسته جمعی	۵۲
مبحث دوم) شرایط و فرضیه های طرح امنیت دسته جمعی	
مندرج در منشور	۵۵
مبحث سوم) امنیت دسته جمعی در میثاق جامعه ملل	۵۹
مبحث چهارم) امنیت دسته جمعی در منشور و	
ویژگیهای آن	۶۱
مبحث پنجم) نقد و ارزیابی سیستم امنیت دسته جمعی	
منشور ملل متحد	۶۴
گفتار پنجم: نقش قدرتهای بزرگ در شورا و محدودیت در	
تصمیم گیری	۶۷
مبحث اول) ناسازگاری قدرتهای بزرگ در شورا	۶۷
مبحث دوم) نفوذ قدرتهای بزرگ در شورا	۶۸
گفتار ششم: محدودیت در مرحله اجرای ضمانت اجراهای نظامی	۷۳
مبحث اول) عدم تشکیل کمیته ستاد نظامی	۷۳
مبحث دوم) تنگناهای مالی شورای امنیت	۷۸
فصل چهارم: تبیین و تحلیل حقوقی صلاحیت احراز یا مرحله تشخیص	
شورای امنیت	۸۰
بخش اول: نقد و تجزیه و تحلیل ماده ۳۹ منشور ملل متحد	۸۱

بخش دوم: نحوه احراز وجود هر گونه تهدید علیه صلح نقض صلح و

اقدام به تجاوز ۸۴

گفتار اول: تهدید علیه صلح ۸۸

گفتار دوم: نقض صلح ۹۲

گفتار سوم: تجاوز ۹۴

مبحث اول) تعریف تجاوز ۹۷

مبحث دوم) اقدامات دارای کیفیت تجاوز کارانه ۹۹

مبحث سوم) تشخیص تجاوز ۱۰۴

مبحث چهارم) آثار حقوقی تجاوز ۱۰۵

مبحث پنجم) اعتبار حقوقی قطعنامه تعریف تجاوز ۱۰۷

بخش سوم: اقدامات موقتی طبق ماده ۴۰ منشور در

صورت لزوم ۱۱۰

گفتار اول: وضعیت ۱۱۲

گفتار دوم: دعوت و ماهیت حقوقی آن ۱۱۳

گفتار سوم: اثرات حقوقی اقدامات موقتی ۱۱۴

گفتار چهارم: ماهیت اقدامات موقتی ۱۱۵

گفتار پنجم: رابطه اقدامات موقتی ماده ۴۰ با ماده ۳۹

منشور ملل متحد ۱۱۶

فصل پنجم: تجزیه و تحلیل حقوقی صلاحیت اقدام یا مرحله

اقدام اجرایی شورای امنیت ۱۱۷